

Lásku mamy

nič nenahradí

V Domove sociálnych služieb Hrabiny v Novej Bani žije 125 detí. Niektoré sú zdravé, iné sú zdravotne postihnuté. Niektoré z nich strávia Vianoce so svojimi rodičmi a niektoré také šťastie nemajú. Sviatky strávia v domove.

Zora Handzová
zhandzova@pravda.sk

Ako vyzerá Štedrý deň detí, ktoré nie sú so svojimi rodičmi? „Najprv s pomodlíme, dáme si oblátku, kapustnicu, rybie filé, potom nejaké ovocie a koláče. Dostaneme aj darčeky, ale darčeky nás netrápia. Najväčším darčekom pre nás je, keď sa máme radi,“ hovorí Rast'o Kolek, ktorý žije v domove sociálnych služieb už osem rokov. K štedrovečernému stolu prídu aj tí vychovávatelia, ošetrovatelia a ostatný personál, ktorí práve nemajú službu. Nie z povinnosti, ale dobrovoľne, lebo chcú byť aj na sviatky s tými, s ktorými žijú po celý

rok. Lebo túto prácu nemôže robiť ten, kto s deťmi len pracuje. „Pre tých, ktorí majú svoje rodiny, to môže byť ťažké, aby prišli aj sem. Chcú, aby sme sa cítili lepšie, my sa tešíme, že chcú byť s nami,“ hovorí Rast'o.

„Vlani sme po prvýkrát zamestnancom domova ponúkli stráviť štedrú večeru s našimi deťmi. Osvedčilo sa nám to a tohto roku to zopakujeme. Deti si to veľmi vážia, vnímajú to tak, ako keď k niekomu príde na sviatky do domu hosť,“ vysvetľuje riaditeľka domova Andrea Jančeková.

Aj v deň našej návštevy pred Vianocami zavítali do domova hostia. Gymnazisti z Novej Bane prišli, aby deťom vyzdobili medovníky a čakali s nimi na Mikuláša.

„Sme tu, lebo sme chceli,“ hovoria. Ako deťom z domova dobre padne stretnúť sa s niekým zdravým, im zas nezaškodí, ak nahliadnu do sveta detí, ktoré žijú inak.

Deti bez rodičov

Rast'o Kolek má šesťnásť rokov a je len ôsmak. Navštevuje špeciálnu školu, má detskú mozgovú obrnu a pohybuje sa na vozičku. Kým bol malý, býval doma s rodičmi. Teraz už býva v domove.

„Dá sa tu žiť, nemôžem povedať, že nie. Všetci sa snažia, aby nám nič nechýbalo, chcú nám nahradiť rodinu. Rodičovskú lásku, lásku mamy však nenahradí nič,“ hovorí Rast'o, akoby to mal načítané z knihy. Lenže on život bez rodičovskej starostlivosti naozaj žije.

Brat a sestra bývajú s rodičmi, ale Rast'o sa domov dostane len zriedka. V domove žije po celý rok a zostáva tu aj na Vianoce. Rodičia sú rozvedení, bývajú však spolu. „Hádajú sa. Naposledy som bol doma v lete, štyri dni, a to stačilo. Keď mi mama hovorí, čo všetko otec spravil, pýtam sa jej, že prečo sa neodstahuje? A ona mi povie, že nemôže, nemá kde,“ vysvetľuje Rast'o. ▶

Riditeľka domova
Andrea Jančeková
a klient domova Mato.

► Športovec

Hoci je Rasťo na vozíčku, na policičke v jeho izbe stoja dve športové trofeje - víťazné poháre za umiestnenie v boccii. „Je to šport podobný petangu, hrá sa s loptami a veľmi ma to bavi,“ vysvetľuje. Okrem športu má záľubu v počítačoch. „Človek môže mať sny, ale tie sa nie vždy dajú uskutočniť,“ zamýšľa sa nad svojím budúcim povoláním. Byť počítačovým expertom by sa mu páčilo. Ale môžu tieto deti vôbec nickedy viesť plnohodnotný život? „Môžu, keď ich na to pripravíme,“

tvrdí riaditeľka. Podľa jej predstáv má domov dieťaťu nahradiť to, čo bežne robí rodina. „Aj rodič sa o dieťa stará po celý čas, kým samo z domu neodíde. Učí ho zručnostiam, návykom, zodpovednosti, učí ho rozhodovať sa. Aj my to musíme učiť naše deti, len vzhľadom na to, že mnohé sú fyzicky alebo mentálne postihnuté, nemôžu vziať za seba rovnakú zodpovednosť ako tí zdraví,“ konštatuje riaditeľka.

Mnohé deti, keď dospelujú, sa stávajú ľahkým cieľom podvodníkov, lebo sú ľahko ovplyvniteľné a dôverčivé. Nedokážu rozpoznať riziko a sú prostriedkom napríklad na získanie úverov na ich meno alebo na získanie ich majetku. „Našou úlohou je pripraviť deti aj na takéto situácie, naučiť ich samostatnosti, pokiaľ je to len možné,“ hovorí Jančeková.

Deti sú klienti

V domove sociálnych služieb, ktorý patrí pod Banskobystrický samosprávny kraj, žije v jednej bunke dvanásť detí. Niektoré sú zdravé, ale musia tu žiť z rozhodnutia súdu, lebo ich rodičia sa o ne nedokážu postarať. Iné sú tu preto, že sú choré. „Žijú tu postihnuté deti, niektorým je ťažko rozumieť, ale zvyknú si,“ komentuje Rasťo hlúčkik spolužiakov, ktorý sa k nám pridal na chodbe.

Deťom tu hovoria „klienti“. Vyvoláva to predstavu, akoby si deti u svojich ošetrovateľiek a vychovávateľiek objednávali ich služby. Hoci tieto deti sú tu preto, že inú šancu nemajú, výraz „klient“ určite vyjadruje väčšiu úctu k človeku ako

staré pomenovanie „chovanec“. „Tieto deti sú ako všetky ostatné, ani lepšie, ani horšie. A my sa im snažíme nahradiť rodinu,“ hovorí riaditeľka. Rodina má mať mamu aj otca, preto by v domove radi mali v každej skupine vychovávateľku ženu aj muža. Zatiaľ tu pracujú traja vychovávateľia a každý z nich robí otca dvanástim deťom.

Okrem špeciálnej základnej školy sa deti môžu v domove vyučiť za krajčírka alebo záhradníka. Tretou možnosťou je praktická škola, v ktorej sa učia bežné domáce práce, ako je žehlenie, varenie, starostlivosť o domácnosť. Učia sa veci, ktoré im neskôr pomôžu sa o seba postarať.

Dospelé deti

V domove môžu bývať len klienti do dovŕšenia 25 rokov. „Lenže ak máme byť týmto deťom rodičmi, musíme sa o ne postarať. Aj vlastnému rodičovi môže dospelé dieťa povedať, že bude pracovať a zarábať, ale nechce odísť z domu. Ak naše deti budú chcieť ostať, budeme sa snažiť im to umožniť,“ hovorí Jančeková.

Už teraz v domove pracuje niekoľko dospelých detí, ktoré tu vyrástli, a dvom z nich budujú chránené bývanie. Neskôr by ich malo byť šesť. „Ak budú túžiť po tom, aby sa dostali do blízkosti svojej biologickej rodiny, vyvineme všetko úsilie, aby sme im dokázali nájsť prácu, aby si vedeli zarábať aspoň na jednoduchšie bývanie a aby tam, kde budú žiť, mali niekoho, kto bude nad nimi držať ochrannú ruku. Nie, aby ich za tú ruku viedol, ale aby ich vedel usmerniť,“ dodáva riaditeľka.

Jara a Rasťa ísť domov neláka

Jaro Pazucha a Rasťo Jedlička vyrástali v domove. Tu skončili špeciálnu školu aj učňovku a dnes pomáhajú pri koňoch. Sú zároveň klientmi aj zamestnancami domova. Kone sú pre postihnuté deti terapia. A pre Jara s Rasťom je zas terapiou práca tam, kde to poznajú.

Rasťo má 21 rokov. Je polosirota, má už len otca a brata a otec sa oňho nevie postarať. Rasťovi prekáža alkohol a fajčenie a nechce jedávať len konzervy. V lete bol u otca na týždeň na prázdninách, ale teraz na Vianoce chce ostať radšej v domove. Rasťo sa vyučil za záhradníka, ale pri koňoch už robí dva roky. „Bol by som rád, keby som ostal tu. Tu nás majú všetci radi,“ hovorí. „Domov ma to neťahá, lebo nemám takého otca,

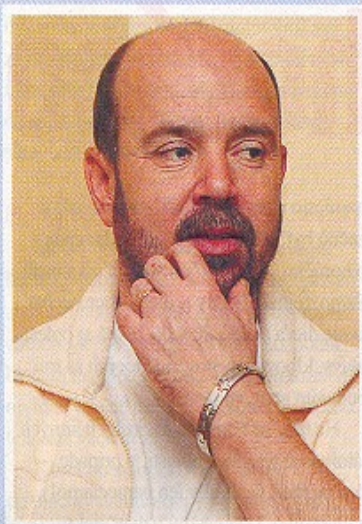
Rasťo Jedlička

ako by som chcel. Pije aj fajčí a kričí,“ vysvetľuje. „Otec sa nedokáže o syna postarať. Rasťo ho má stále rád, ale nedokáže ho zmeniť. To nevieme ani my, ale môžeme naučiť Rasťa, aby on žil inak. Môže otca navštevovať, ale nebude tam žiť,“ hovorí riaditeľka domova Andrea Jančeková. Ako dodáva, to predsa robia aj zdravé deti: ak im nevyhovuje domáce prostredie, ťahajú sa z domu preč, chcú žiť inak ako rodičia. Každý by mal mať právo voľby, ako a kde chce žiť.

Jaro Pazucha

Jaro má 22 rokov a nemá sa kam vrátiť, ani keby chcel. „Mám rodinu, aj ma tu pred rokmi boli pozrieť, ale už sa nehlásia,“ hovorí. Chcel študovať, aby sa mohol starať o zvieratá. Hoci sa v domove vyučil za krajčírka, sen o zvieratách sa mu predsa len splnil. „Máme dvoch koníkov, musíme im hnoj vykydať, obriaďiť ich, nakrmiť a pripraviť ich nato, aby mohli vozíť deti,“ vysvetľuje. Ako sa mu táto práca páči? „Výborne! Som spokojný!“, usmieva sa.

Z policajta vychovávateľ

Ján Ruman má štyridsať rokov a osemnásť rokov pracoval ako policajt. Pri odchode do dôchodku sa rozhodol odísť starať sa o deti. Nie o svoje, ale o „cudzie.“ Ján Ruman pracuje ako vychovávateľ v Domove sociálnych služieb Hrabiny v Novej Bani.

„Vždy ma bavilo pracovať s deťmi,

vedel som športové krúžky - futbal, karate, nohejbal. Nevieť si však predstaviť chlapa, ktorý má rodinu a zarábala by len toľko, čo vychovávateľ,“ hovorí Ruman.

K deťom prichádza každý deň popoludní, keď sa vrátia zo školy a zostáva až do večera. Niektoré žijú v domove od pondelka do piatku, ale mnohé sú tu po celý rok, s tými je aj cez víkendy. Stará sa o pracovno-technickú, o estetickú aj o telesnú výchovu detí. Chlapci napríklad vyrábajú doplnky do hmočiarkej dielne, dievčatá aj chlapci sa učia variť, ale aj iné domáce práce, aby sa neskôr vedeli o seba postarať.

Deti ho naučili byť tolerantnejší

„V prvých dňoch som si myslel, že to nezvládnem, tak mi tých detí bolo ľúto. Dovtedy som pracoval len so zdravými deťmi, ale tu musí byť človek ešte trpezlivejší, viackrát im vysvetliť, čo treba a vedieť sa prispôbiť každému jednému podľa jeho postihnutia,“ vysvetľuje vychovávateľ. Teraz si už tak zvykol, že by mu bolo ľúto odísť.

Má svoju vlastnú rodinu, dve už vlastne dospelé deti, deväťročného syna a sedemročnú dcéru. Deti z domova mu prirástli k srdcu. „Mám ich tak rád tak ako vlastné.

Asi im chýbala chlapecká ruka, koľkokrát sa pomýlia a povedia mi otec,“ hovorí Ruman. Otec Jána Rumana je bývalý učiteľ a dcéra študuje na pedagogickej škole, chystá sa na vysokú. Takže učiteľstvo majú v krvi. A čo majú spoločné policajti a učiteľ? Podľa Jána Rumana vzťah k ľuďom. Ako policajti pri zákroku musel pochopiť, do akej situácie sa dostal a čo pred ním stojí za človeka. A v čom sa tieto profesie najviac líšia? „Deti v domove ma naučili byť tolerantnejším. Sú tu aj postihnuté deti, aj tie, ktorých sa rodičia zriekli. Ani jedny za to nemôžu, ale musia tu byť. A ja im tu nahrádzam otca. Potrebujú poradiť aj pohľadkať, aj pritúliť. Dobrým slovom sa dá všetko vyriešiť,“ vyznáva sa Ruman.

Doma najlepšie?

Najmladší chlapec z jeho detí má desať, najstarší už 23 rokov. „Pre niektorých je hádam aj lepšie, ak domov nejdú. Jeden chlapec sa nám po pár dňoch prázdnin doma vrátil úplne vymenený, bol utiahnutý, malátny, hoci predtým býval veľmi živý. Zistili sme, že mu rodičia dávali piť alkohol a fajčiť. Ak znova pôjde domov, môže sa to opakovať, ale to neovplyvníme. Iba ak by chlapca týrali a susedia by to nahlásili na políciu,“ konštatuje vychovávateľ.

Deti si pritúli aj vyhreší

Ošetrovatelka **Božena Ducová** pracuje v domove už 26 rokov. Odkedy tu začala pracovať sa veľa zmenilo. Keď začínala, postihnuté deti žili iba v areáli, do mesta nechodili. Dnes športujú, chodia za kultúrou, na výlety aj do cukrárne. Majú svoje nové auto s plošinou, ktoré môže pohodlne prepraviť aj vozičkárov. Zmenilo sa aj vnútorné usporiadanie: deti, ktoré tu žijú po celý rok, majú svoju kuchynku, ale aj obývačku, kde sa môžu stretávať. „Pre deti je lepšie, že sú tie chodiace rozdelené medzi vozičkárov, učia sa pomáhať si, aj keď sa len učešú alebo si niečo podajú,“ hovorí ošetrovatelka.

Denný režim

V domove je nepretržitá prevádzka, ošetrovatelky pracujú na tri zmeny. „Ráno zmenu začíname o šiestej, o pol siedmej budíme deti, pomáhame im s obliekaním, s hygienou, upratávať izby a o siedmej idú deti na raňajky. Vyvezieme ich na poschodie do triedy a kým sa učia,

robíme, čo treba. Každému pripravíme na poličku čisté šaty na druhý deň, do školy vynesieme desiatu a pomáhame deti kŕmiť, pozašívame, čo treba a pripravíme kuchyňu na obed. Nie všetky deti si vedú zaviazať šnúry, keď ideme von, treba im s obliekaním pomôcť,“ vysvetľuje Božena Ducová.

Volajú ju Božka

Každý deň sa v obývačke porozprávajú o tom, čo sa im podarilo a čo nie. Učia sa spolu variť, hrajú sa, tvoria. Pred Vianocami piekli medovníčky.

„Sme tu ako doma, deti si pritúlime a pohladkáme, aj vyhrešíme, keď hnevajú,“ vraví ošetrovatelka. „Niekedy s nami plieska puberta,“ prikyvuje Nikolka, ktorá najviac pomáha v kuchynke. Vtedy sa navzájom podpichujú, posmieávajú sa. Ako všetky deti. Chvilu sú to anjelici a o chvíľu s nimi šijú všetci čerti. Deti svoju ošetrovatelku volajú Božka. A túlia sa k nej ako k mame.

Rasto Kolec a iné deti volajú svoju ošetrovatelku Božka.